Foundation Findings

Jauniešu sociālā situācija Eiropā

3 Trešā Eiropas dzīves kvalitātes apsekojuma politikas apkopojums

Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds

Citējot šo ziņojumu, lūdzu, izmantojiet šādu formulējumu:
***Eurofound* (2014), *Jauniešu sociālā situācija Eiropā*,**
Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (*Eurofound*) ir trīspusēja Eiropas Savienības aģentūra, kuras uzdevums ir nodrošināt zināšanas sociālajā politikā un ar darbu saistītajā politikā. *Eurofound* tika dibināts 1975. gadā ar Padomes Regulu (EKK) Nr. 1365/75, lai sekmētu labāku dzīves un darba apstākļu plānošanu un izveidi Eiropā.

© Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds, 2014.

Lai iegūtu tulkošanas vai reproducēšanas tiesības, ir jāiesniedz pieteikums direktoram, Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds, *Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Ireland*.
Tālrunis: (+353 1) 204 31 00
E-pasts: information@eurofound.europa.eu
Tīmekļa vietne: www.eurofound.europa.eu

Eiropas dzīves kvalitātes apsekojuma politikas apkopojums

Šajā politikas apkopojumā ir izcelti secinājumi par konkrētu tematu no *Eurofound* Eiropas dzīves kvalitātes apsekojuma (*EQLS*), kas ir īpaši būtisks no politikas perspektīvas. Tajā apkopoti šo datu analīzes rezultāti līdzās datiem no citiem *Eurofound* projektiem, lai formulētu vairākas politikas norādes. Šajā politikas apkopojumā uzmanība ir vērsta uz jauniešu dzīves kvalitāti Eiropā, koncentrējoties uz tādām dimensijām kā dzīves apstākļi, sociālā atstumtība, attiecības un atbalsta avoti, kā arī līdzdalība sabiedrībā un sociālajās/kultūras aktivitātēs. Apkopojumu ir sagatavojuši *Eszter Sándor* un A*nna Ludwinek*. Lai iegūtu plašāku informāciju, sazinieties ar *Eszter Sándor*, esa@eurofound.europa.eu, vai *Anna Ludwinek*, alu@eurofound.europa.eu.

Politikas konteksts

Eiropas politikas konteksts

Eiropas politikas debatēs par sociālajām politikām jauniešiem dominē nodarbinātības un izglītības jautājums (kas ir arī vieni no stratēģijas „Eiropa 2020" mērķiem). Ekonomiskā krīze īpaši smagi ir ietekmējusi jauniešus, jo to vidū bezdarba un pasivitātes koeficients visnotaļ ir augstāks nekā citās vecuma grupās vairākumā dalībvalstu. Tomēr dažas jauniešu mazāk aizsargātas grupas jau ilgtermiņā saskaras ar atstumtību, kuras iemesli ar pašreizējo krīzi nav saistīti. Palikšana ārpus darba tirgus rada daudz plašākas sekas, nevis tikai ekonomiskas. Tās ietver pārliecības zudumu, ticības un cerību sagraušanu, kā arī paaugstinātu sociālās atstumtības un neiesaistīšanās sabiedrībā risku.

Jaunatnes bezdarba problēmu risināšana turpina būt Eiropas un valsts valdību politikas prioritāte, bet vajadzību tieši risināt jautājumus saistībā ar sociālās atstumtības risku un vajadzību raudzīties uz sociālās iekļaušanas plašākiem aspektiem publiskajās debatēs atzīst arvien vairāk. Turklāt līdz šim nav pienācīgi ņemti vērā pašu jauniešu viedokļi, prioritātes un perspektīvas. Šā ziņojuma mērķis ir sekmēt un uzlabot notiekošās debates, nodrošinot mūsdienīgu un visaptverošu situācijas pārskatu attiecībā uz jauniešiem vecumā no 18 līdz 29 gadiem, pamatojoties uz *Eurofound* Eiropas dzīves kvalitātes apsekojuma (*EQLS*) secinājumiem.

Eiropas politika attiecībā uz jauniešu situāciju ir noteikta ar ES jaunatnes stratēģiju 2010.–2018. gadam, kurai ir divi vispārējie mērķi: nodrošināt vairāk un vienlīdzīgas iespējas jauniešiem izglītībā un darba tirgū; kā arī iedrošināt jauniešus būt aktīviem pilsoņiem un aktīvi iesaistīties sabiedrībā. Stratēģija ir koncentrēta uz astoņām darbības jomām, daudzas no kurām ietver plašu sociālās iekļaušanas pieeju, tostarp brīvprātīgās darbības, veselību un labklājību, kā arī līdzdalību sabiedrībā. Šis politikas apkopojums sniedz informāciju par vairākām šīm dimensijām.

Stratēģija ir sadalīta trīs gadu ciklos. Katra cikla beigās publicē ES ziņojumu par jaunatni (kopīgs Eiropas Komisijas un Eiropadomes ziņojums). Pirmajā no šiem ziņojumiem (publicēts 2012. gada septembrī) secināja, ka kopš 2009. gada sarežģīto darba tirgus apstākļu rezultātā vairāk jaunieši ir bijuši iesaistīti izglītībā, bet mazāk — nodarbinātībā, tajā pašā laikā to jauniešu

koeficients, kuri nav nodarbināti vai iesaistīti izglītībā vai apmācībā („*NEET*"), arī ir pieaudzis (Eiropas Komisija, 2012). Attiecīgi ir pieaudzis arī to jauniešu skaits, kuri ir pakļauti nabadzības un sociālās atstumtības riskam. Ziņojumā par jaunatni arī ir ietverti fakti, kas liek secināt, ka īpaši mazaizsargāti jaunieši ir tad, kad atstāj vecāku mājas, tāpēc atjauninātā regulējuma (2013. –2015. g.) otrajā trīs gadu darba ciklā ir nepieciešams vairāk koncentrēties uz sociālo iekļaušanu, veselību un labklājību.

Tajā pašā laikā šajā ziņojumā ir secināts, ka jauniešu sociālo iesaistīšanos krīze nav skārusi. Tas ietver viņu interesi un līdzdalību politiskajās darbībās, daļēji to sekmē iespējas, ko piedāvā jaunie plašsaziņas līdzekļi, un iesaistīšanos brīvprātīgajās darbībās. Viņu līdzdalība kultūras aktivitātēs arī saglabājas augsta, atkal daļēji jauno tehnoloģiju rezultātā.

EQLS izskaidro daudzas no šīm jomām, tostarp jautājumu par to, vai tagad vairāk jauniešu dzīvo kopā ar vecākiem nekā 2007. gadā. Vēl svarīgāk, to var izmantot, lai salīdzinātu to cilvēku situāciju, kuri dzīvo mājās, ar to cilvēku situāciju, kuri nedzīvo mājās. Piemēram, sociālās atstumtības koeficients var būt augsts to jauniešu vidū, kuri vēl nav atstājuši ģimenes mājokli, ja viņi tur ir palikuši ne pēc savas gribas.

EQLS arī ļauj analizēt jauniešu sociālo līdzdalību kultūras aktivitāšu, politiskās iesaistīšanās un brīvprātīgā darba kontekstā. Tas var sniegt arī informāciju par viņu personīgo pieredzi un dzīves izjūtu, kā arī informāciju par to, kā tas ir mainījies kopš 2007. gada.

Politikas problēmas un jautājumi

Kopīgā ziņojumā par ES regulējuma īstenošanu sadarbībai jaunatnes jomā ir secināts, ka stratēģijas nākamajā trīs gadu ciklā konkrētās problēmas, kas jārisina, ir jauniešu atstumtība, atsvešināšanās un šķēršļi viņu neatkarībai un sociālajai iekļaušanai (Eiropas Komisija un Eiropadome, 2012). Tādējādi vienam no politikas virzieniem ir jābūt sociālās un demokrātiskās līdzdalības, personīgās attīstības un piederības sajūtas sabiedrībai veicināšanai.

Pavisam nesen Eiropas Savienības Padome pieņēma secinājumus, kas bija koncentrēti uz *NEET* sociālās iekļaušanas uzlabošanu (Eiropas Savienības Padome, 2013). Padome uzsvēra, ka jaunieši *NEET* situācijā ir pakļauti izolācijas riskam, viņiem pietrūkst autonomija un ir garīgās un fiziskās veselības problēmas. Tā atzīst, ka dažādas programmas, kas paredzētas jaunatnes darba, brīvprātīgā darba, aktīvas pilsonības un neformālas apmācības sekmēšanai, varētu būt noderīgas, gan palīdzot jauniešiem veikt pāreju uz darba tirgu, gan nodrošinot pašpārliecību un veidojot sociālo kapitālu. Secinājumos ir izteikts aicinājums dalībvalstīm turpināt attīstīt un īstenot stratēģijas novēršanas, izglītības, apmācības, neformālas izglītības un nodarbinātības jomās. Šīm stratēģijām ir jābūt balstītām uz pierādījumiem, jāietver visas ieinteresētās puses un jābūt pamatotām uz holistisku un starpnozaru sadarbību.

Eiropas dzīves kvalitātes apsekojums

Eurofound EQLS ir reprezentatīvs 18 gadīgu un vecāku jauniešu apsekojums Eiropā, aptverot visas ES valstis un dažas pievienošanās valstis, kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis. Apsekojuma mērķis ir sniegt daudzdimensionālu dzīves kvalitātes attēlu Eiropā, ietverot jautājumus gan par objektīvajiem cilvēku dzīves apstākļiem (piemēram, dzīves apstākļi, ienākumi, maznodrošinātība), gan par viņu subjektīvajām izjūtām un uztveri (piemēram, dzīves apmierinātība un sociālās atstumtības izjūta). Apsekojums ir veikts trīs reizes 2003., 2007. un 2011. gadā, ļaujot salīdzināt dzīves kvalitāti pirms un pēc krīzes.

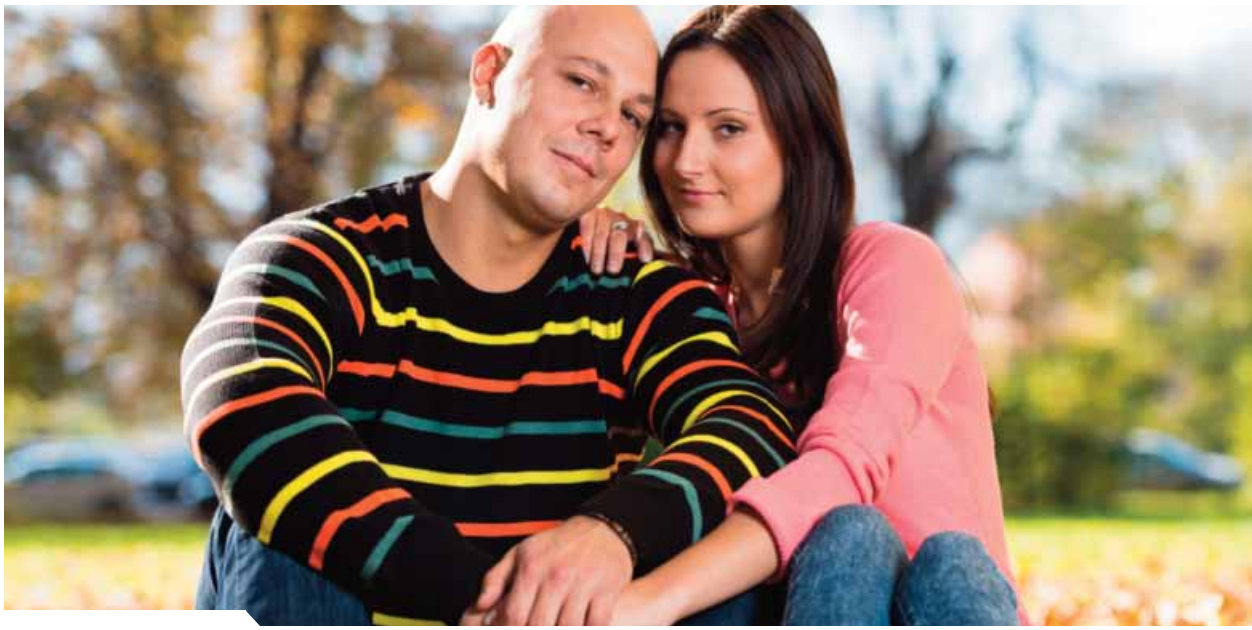
Šajā ziņojumā ir izmantoti *EQLS* dati, lai izpētītu jauniešu dzīves kvalitāti Eiropā 2011. gadā, salīdzinot to ar dzīves kvalitāti 2007. gadā. Tajā īpaša uzmanība vērsta uz jauniešu sociālo situāciju, jo īpaši uz tādām dimensijām kā dzīves apstākļi, sociālā atstumtība, attiecības un atbalsta avoti, kā arī līdzdalība sabiedrībā un sociālajās/kultūras aktivitātēs.

Būtiskākie secinājumi

- 2011. gadā vairāk jauniešu dzīvoja kopā ar vecākiem nekā 2007. gadā, vairāk ar vecākiem kopā dzīvoja jauni vīrieši.
- Gan nenodarbināti jaunieši, kuri meklē darbu, gan pasīvi jaunieši vēlētos strādāt, ja varētu brīvi izvēlēties darba stundas. Tas ietver arī pasīvas jaunās mātes un tēvus, kas pieskata savus bērnus.
- Jaunieši vairāk kontaktējas ar draugiem un ģimeni pa tālruni, e-pastu vai tiekoties klātienē, salīdzinājumā ar vecāka gadagājuma grupām. Turklāt jaunieši visos dzīves apstākļos ir vairāk apmierināti ar dzīvi kopumā, sabiedrisko dzīvi un ģimenes dzīvi nekā cilvēki vecāka gadagājuma grupās.
- Nenodarbinātie un pasīvie jaunieši salīdzinoši zemu novērtē savu subjektīvo labklājības izjūtu.
- Jaunieši vairāk nekā vecāka gadagājuma grupas piedzīvo vidēju maznodrošinātības līmeni (nevar atļauties jaunas mēbeles, doties brīvdienās vai uzņemt ciemiņus vakariņās), bet mazāk piedzīvo nopietnākas maznodrošinātības formas (pārtikas, apkures un jauna apģērba izteiksmē).
- Kopš 2007. gada gandrīz visās ES valstīs ir pieaugusi maznodrošinātība jauniešu vidū no visiem sociālajiem slāņiem, jo īpaši attiecībā uz tiem, kuri dzīvo lielās ģimenēs kopā ar vecākiem un saviem bērniem; šādi cilvēki nespēj atstāt ģimenes mājokli.
- Nenodarbināti un pasīvi jaunieši vairāk nekā citi jūtas sociāli atstumti, vientuļi, sastopas ar sociālā atbalsta trūkumu, kā arī viņiem ir zemāks garīgās labklājības līmenis.
- Tagad (2014. gadā) jaunieši mazāk uzticas institūcijām, salīdzinājumā ar uzticēšanos 2007. gadā, izņēmums ir policija, kam viņi uzticas tāpat kā līdz šim.
- Los jóvenes tienen mayor tendencia que las personas de más edad a percibir tensiones entre grupos étnicos o religiosos, así como entre grupos de diferente orientación sexual.

Jautājuma izpēte

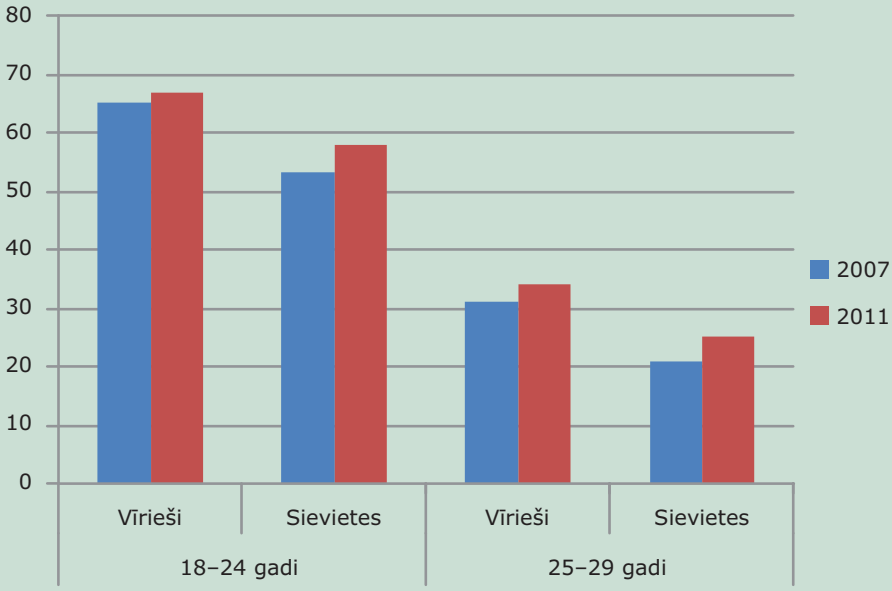
Ģimene un dzīves apstākļi

Vairākumā 28 ES dalībvalstu 2011. gadā vairāk jauniešu dzīvoja kopā ar vecākiem nekā 2007. gadā, šādu 18–29 gadus jauniešu proporcija ir pieaugusi no 44 % līdz 48 %.[1] Kā redzams 1. attēlā, šis pieaugums ir ievērojams gan jaunāka vecuma grupai (vecumā no 18–24 gadiem), gan vecākai grupai (vecumā no 25–29 gadiem), gan vīriešiem, gan sievietēm. Jauni vīrieši vairāk nekā jaunas sievietes dzīvo kopā ar vecākiem un, loģiski, tie, kuri jaunāki par 25 gadiem, ievērojami daudz vairāk dzīvo kopā ar vecākiem nekā tie, kuri ir vecumā no 25 līdz 29 gadiem.

[1] Rezultāti attiecībā uz ģimenes un dzīves apstākļiem ir nesvērti. Dzīvošana kopā ar partnera(-es) vecākiem arī ir ņemta vērā, nosakot to cilvēku proporciju, kuri dzīvo kopā ar vecākiem.

1. attēls: dzīvošana ar vecākiem, pēc vecuma un dzimuma, 2007. un 2011. gads (%)

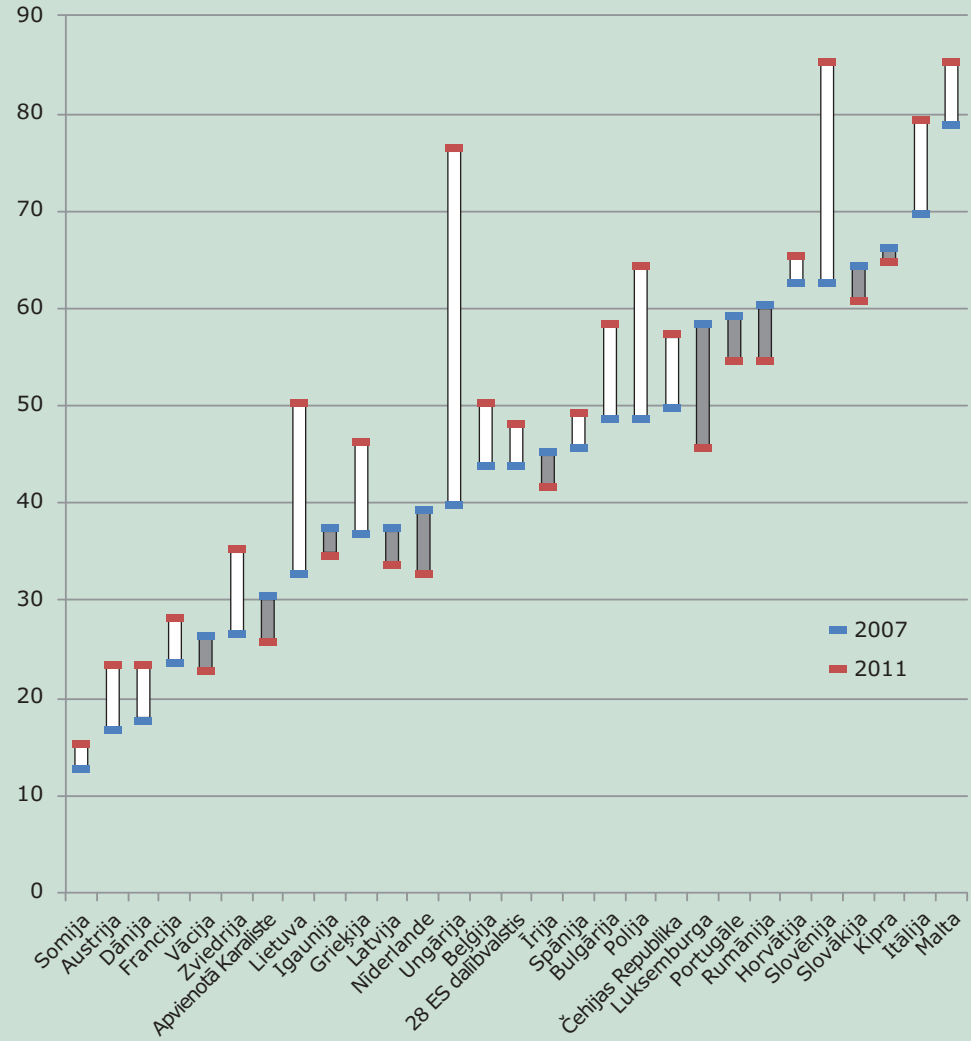

Piezīme: Visi attēli un tabulas attiecas uz 18–29 gadus jauniem cilvēkiem 28 ES dalībvalstīs.
Avots: EQLS

Šīs proporcijas katrā valstī ievērojami atšķiras (sk. 2. attēlu). Dažās valstīs bija īpaši liels pieaugums: lielākais pieaugums ir reģistrēts Ungārijā (pieaugums par 36 procentpunktiem), tad seko Slovēnija (+21 procentpunkts), Lietuva (+17 procentpunkti) un Polija (+15 procentpunkti).

Dažās valstīs laikā no 2007. gada līdz 2011. gadam pieaudzis to cilvēku (vecumā no 18–29 gadiem) skaits, kuri dzīvo atsevišķi (Somijā, Nīderlandē un Francijā), bet tas samazinājās citur, jo īpaši Centrāleiropas un Austrumeiropas dalībvalstīs. Tajā pašā laikā lielākajā daļā valstu mazāk jaunieši dzīvo kopā ar pašu ģimenēm (ar savu partneri un/vai saviem bērniem) nekā 2007. gadā, lai gan arī te ir daži izņēmumi, piemēram, Apvienotā Karaliste, kur ir bijis pieaugums par 9 procentpunktiem.

2. attēls: dzīvošana ar vecākiem, pa valstīm, 2007. un 2011. gads (%)

Avots: EQLS, 2007. un 2011. gads

Piezīme: *EQLS* ir izlases veida apsekojums, un šie nesvērtie rezultāti atspoguļo proporcijas kādām paraugu grupām, nevis attiecībā uz visu iedzīvotāju skaitu. Oficiālajā statistikā no Eurostat attiecībā uz jauniešiem vecumā no 16–29 gadiem arī ir redzams proporcionāli liels pieaugums to jauniešu vidū, kuri dzīvo kopā ar (saviem) vecākiem daudzās valstīs, jo īpaši Ungārijā (+10 procentpunkti), Francijā (+8 procentpunkti) un Bulgārijā (+7 procentpunkti).

Nodarbinātība

Jaunatnes bezdarba rādītāji kopumā ir augstāki par vidējiem bezdarba rādītājiem, un ekonomiskā krīze jauniešu līdzdalību nodarbinātībā ietekmēja vairāk nekā vecāka gadagājuma grupām (*Eurostat*, 2013). Saskaņā ar *Eurostat* datiem laikā no 2007. gada līdz 2011. gadam 27 ES dalībvalstīs jaunatnes bezdarba līmenis (15–24 gadus jauniem cilvēkiem) pieauga no 15 % līdz 21 %.

No otras puses, pasīvi jaunieši tagad vairāk dzīvo kopā ar vecākiem nekā pirms krīzes kā arī, ja viņiem pašiem ir ģimene, arī tad viņi vairāk dzīvo kopā ar vecākiem.

Jaunieši ar aprūpes pienākumiem

Bērnu esamība ir viens no galvenajiem faktoriem, kas ir nodarbinātības rādītāju dzimuma atšķirību pamatā. Saskaņā ar EQLS bezdarba līmenis 28 ES dalībvalstīs ir 19 % jaunajām mātēm un 17 % jaunajiem tēviem, savukārt 30 % no jaunajām mātēm un 8 % no jaunajiem tēviem ir pasīvi. Vairākums pasīvo jauno māšu ir mājsaimnieces (aptuveni 25 %), bet 5 % studē. Tomēr 88 % no šim pasīvajām jaunajām mātēm vēlētos strādāt, ja brīvi varētu izvēlēties savas darba stundas; tāpat to gribētu 80 % pasīvo jauno tēvu.[2] Tas norāda uz to, ka šīs jaunās mātes un šie jaunie tēvi, iespējams, ir nenodarbināti ne pēc savas izvēles.

1. tabula: jauniešu nodarbinātības statuss, 2007. un 2011. gads (%)

	Vīrieši vecumā no 18–29 gadiem		Sievietes vecumā no 18–29 gadiem	
	2007	2011	2007	2011
Nodarbināti	59	52	53	46
Studē	31	29	27	31
Bezdarbnieki	7	14	9	14
Pasīvi	3	4	11	10

Piezīme: dati ir nesvērti.
Avots: EQLS

Oficiālajā statistikā mērītais jaunatnes bezdarba pieaugums arī ir pamanāms *EQLS* paraugu struktūrā: daudz lielāka 18–29 gadus jaunu bezdarbnieku proporcija bija apsekojuma trešajā reizē 2011. gadā, salīdzinājumā ar otro reizi 2007. gadā: attiecībā uz jaunām sievietēm gandrīz divreiz vairāk un attiecībā uz jauniem vīriešiem tieši divreiz vairāk.

Jauniešu dzīves apstākļi atšķiras atkarībā no viņu ekonomiskā statusa. Aptuveni 60 % no tiem, kuri ir vecumā no 18 līdz 29 gadiem, ir nodarbināti, dzīvo vai nu vieni, vai ar partneri un/vai bērniem, bet viena trešdaļa dzīvo kopā ar vecākiem, savukārt tikai 7 % dzīvo kopā ar abiem vecākiem un ar savu ģimeni. Pretēji tam gandrīz puse jauniešu, kas vēl studē, dzīvo ar vecākiem, bet ne tik daudz ar partneri un/vai bērniem.

Vairāk nekā divas trešdaļas gados jaunu bezdarbnieku dzīvo kopā ar vecākiem, tas ir augstākais rādītājs visās kategorijās, un kopš 2007. gada lielas izmaiņas šajā jomā nav bijušas.

Visās 28 ES dalībvalstīs 30 % jauno sieviešu un 13 % jauno vīriešu vismaz reizi nedēļā ir iesaistīti bērna aprūpē, bet attiecīgi 11 % un 10 % reizi nedēļā ir iesaistīti vecāka gadagājuma radinieku vai radinieku ar īpašām vajadzībām aprūpē. To jauniešu starpā, kuri vismaz reizi nedēļā nodrošina aprūpi, jaunas sievietes lēš, ka vidēji viņas pavada 55 stundas nedēļā, nodrošinot bērna aprūpi, bet 10 stundas nedēļā, rūpējoties par vecāka gadagājuma cilvēkiem; līdzvērtīgie skaitļi attiecībā uz jauniem vīriešiem ir 23 stundas un 8 stundas (*Eurofound*, 2013a).

[2] Šie skaitļi neietver studentus.

Jaunieši, kuri rūpējas par bērniem, salīdzinoši augstu novērtē savu apmierinātību ar dzīvi. Viņi ir apmierināti ar savu ģimenes dzīvi, bet mazāk apmierināti ar savu sabiedrisko dzīvi, kā arī viņi jūtas vairāk sociāli atstumti nekā citi jaunieši. Jaunieši, kuri rūpējas par vecāka gadagājuma radiniekiem/radiniekiem ar īpašām vajadzībām, jūtas vairāk sociāli atstumti nekā citi, kā arī viņiem ir zemāks apmierinātības ar dzīvi līmenis nekā jauniešiem kopumā. Atbalsts darba, privātās un ģimenes dzīves līdzsvaram ir uzsvērts Padomes secinājumos par *NEET* sociālo iekļaušanu kā svarīgs elements vienmērīgākai integrācijai darba tirgū (Eiropas Savienības Padome, 2013).

Ģimene un sabiedriskā dzīve

Kontakti ar cilvēkiem ārpus mājsaimniecības

Vairāk nekā puse jauniešu (53 %) 2011. gadā teica, ka satiekas ar draugiem katru dienu vai gandrīz katru dienu, bet 89 % satiekas ar draugiem vismaz reizi nedēļā. Unikālā jauniešu iezīme ir tā, ka viņi gandrīz vienlīdz vērtē tikšanos klātienē un saziņu pa tālruni vai caur internetu (51 % ik dienu, 83 % ik nedēļu). Vecāka gadagājuma grupām saziņa ar draugiem pa tālruni vai caur e-pastu ir ievērojami mazāk pierasta lieta nekā tikšanās klātienē. Pats par sevi saprotams, ka jaunieši, kuri vēl studē, vairāk satiekas ar draugiem katru dienu (94 %). Ja viņi ir atstājuši vecāku mājas, iknedēļas saziņa ar vecākiem vēl aizvien ir samērā pierasta lieta jauniešu vidū (69 % tiekas klātienē, 75 % sazinās pa tālruni).

Apmierinātība ar ģimenes un sabiedrisko dzīvi

Vairāk nekā trešdaļa (34 %) jauniešu vēlētos pavadīt vairāk laika ar draugiem (vai ar citiem sociālajiem kontaktiem ārpus ģimenes), bet 29 % vēlētos vairāk laika pavadīt ar savu ģimeni. Šajā sakarā starp valstīm parādās interesantas atšķirības. Kiprā, Slovēnijā un Maltā (valstis, kurās dzīvošana kopā ar vecākiem ir pierasta lieta un lielākā daļa jauniešu saglabā ikdienas saziņu ar vecākiem arī tad, ja dzīvo atsevišķi) jaunieši vēlas, lai viņiem būtu vēl vairāk sociālo un ģimenes kontaktu. Pretēji tam Portugālē, Horvātijā un Grieķijā salīdzinoši liela jauniešu proporcija ar ģimeni un draugiem labāk laiku pavadītu mazāk. Šīs trīs valstis arī ir vienīgās, kur daudzi jaunieši uzskata, ka viņiem būtu mazāk laika jātērē saviem hobijiem un interesēm, kamēr citur Eiropā lielākā daļa jauniešu vēlētos vairāk brīvā laika tērēt šīm aktivitātēm.

Tomēr gandrīz visās valstīs vidēji jaunieši šķiet vairāk apmierināti gan ar savu ģimenes dzīvi, gan sabiedrisko dzīvi nekā vecāka gadagājuma grupas, kā arī kopš 2007. gada tas būtiski nav mainījies. Dažās valstīs, piemēram, Čehijas Republikā un Ungārijā, jaunieši ir vairāk apmierināti ar savu sabiedrisko dzīvi nekā ar savu ģimenes dzīvi, bet Īrijā un Apvienotajā Karalistē viņi vidēji ir vairāk apmierināti ar savu ģimenes dzīvi.

Jaunieši no visiem sociālajiem slāņiem ir vairāk apmierināti ar savu dzīvi un savas dzīves sociālajiem aspektiem nekā vecāki cilvēki tajās pašās attiecīgajās kategorijās. Jo īpaši tā ir realitāte attiecībā uz jaunākās grupas jauniešiem (līdz 25 gadiem), kuri vēl dzīvo kopā ar vecākiem.

Gados jauni bezdarbnieki ir ievērojami mazāk apmierināti ar savu dzīvi kopumā nekā pārējie. Jauniešu, kuriem ir sava ģimene un kuri dzīvo kopā ar partneri un/vai bērniem, dzīves apmierinātības līmeņi ir salīdzinoši zemi, vismazāk viņi ir apmierināti ar savu sabiedrisko dzīvi (iespējams, mazu bērnu klātbūtnes dēļ vai tāpēc, ka šī iemesla dēļ viņi pēdējā laikā mazāk pavada laiku ar draugiem), bet viņi visvairāk ir apmierināti ar savu ģimenes dzīvi. Iespējams, tā paša iemesla dēļ pasīvi jaunieši parasti ir ļoti apmierināti ar savu ģimenes dzīvi, bet mazāk apmierināti ar savu sabiedrisko dzīvi.

Sociālā atstumtība

ES jaunatnes stratēģijā ir noteikts klāsts ar rādītājiem, kuri jāuzrauga, lai izvērtētu jauniešu sociālo iekļaušanu. Tie ietver nabadzības riska līmeni, nopietnas materiālās maznodrošinātības līmeni, to cilvēku proporcijas, kuri dzīvo ļoti zemas darba intensitātes mājsaimniecībās ar neapmierinātām medicīniskās aprūpes vajadzībām, kā arī *NEET* proporciju (Eiropas Komisija un Eiropadome, 2012). *EQLS* secinājumi izskaidro divas no šīm jomām: maznodrošinātība un neapmierinātas medicīniskās aprūpes vajadzības.

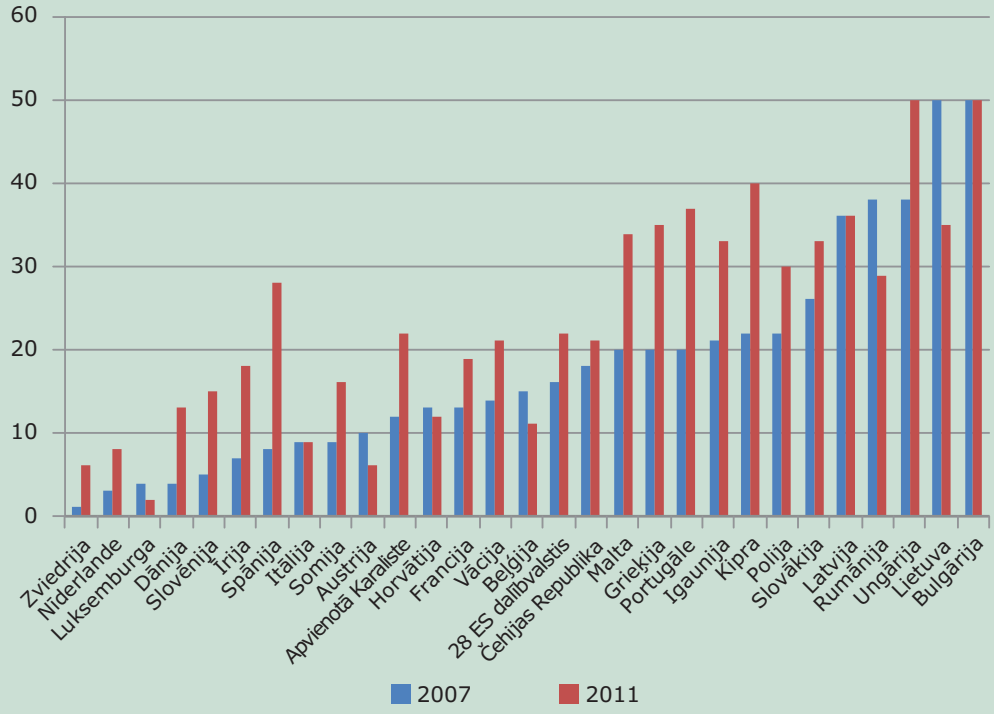

Maznodrošinātība

Gandrīz puse jauniešu ES dzīvo mājsaimniecībās, kas piedzīvo dažāda veida maznodrošinātību.[3] 27 % jauniešu tas nozīmē, ka viņi nevar atļauties doties ikgadējā atvaļinājumā, uzaicināt draugus paciemoties vai aizstāt nolietotas mēbeles ar jaunām. Tomēr nākamie 22 % piedzīvo nopietnu maznodrošinātību, kas nozīmē, ka viņi nevar atļauties uzturēt mājoklī siltumu, nopirkt gaļu vai zivis vismaz katru otro dienu (ja vēlas) un nopirkt jaunu apģērbu, nevis lietotu.

Jauniešu proporcija, kuri piedzīvo nopietnu maznodrošinātību, kopš 2007. gada ir pieaugusi par sešiem procentpunktiem. Lielākais maznodrošinātības pieaugums ir piedzīvots dažās Rietumeiropas dalībvalstīs, tādās kā Spānija, Kipra, Portugāle un Grieķija. Gandrīz visās valstīs jaunieši vairāk dzīvo vidējas maznodrošinātības līmenī salīdzinājumā ar iedzīvotājiem kopumā, bet mazāk viņi piedzīvo daudz nopietnākus maznodrošinātības veidus.

3. attēls: nopietnas maznodrošinātības pieredze, 2007. un 2011. gads (%)

[3] Materiālā maznodrošinātība ir nespēja atļauties lietas, ko uzskata par būtiskām. EQLS bija jautājums par to, vai cilvēki mājsaimniecībās var atļauties sešas pamata lietas: uzturēt mājokli pienācīgi siltu; samaksāt par nedēļas ikgadējo atvaļinājumu prom no mājām (neapmetoties pie radiniekiem); katru otro dienu ēst maltīti ar gaļu, vistu vai zivi; aizstāt nolietotas mēbeles; nopirkt jaunu apģērbu, nevis lietotu; kā arī uzaicināt draugus vai ģimeni vismaz vienreiz mēnesī uz kādu dzērienu vai maltīti.

Jaunieši lielās mājsaimniecībās (tādās, kurās dzīvo kopā gan ar vecākiem, gan ar partneri un/vai bērniem) vairāk piedzīvo augsta līmeņa maznodrošinātību un vislielāko pieaugumu kopš 2007. gada, kas liek domāt, ka dažiem šādi dzīves apstākļi var būt piespiedu kārtā un ekonomiskās krīzes rezultātā. Bezdarbnieki un pasīvi jaunieši

No tām gaidīšanas laiks ir visizplatītākā problēma jauniešiem Eiropā, kur 44 % jauniešu norāda, ka piekļuve medicīniskajai aprūpei ir vismaz nedaudz sarežģīta, bet 37 % jauniešu norāda, ka ir piedzīvojuši kavēšanos ar vizītes pieteikšanu pie ārsta. Laika atrašana, lai aizietu pie ārsta (darba vai aprūpes pienākumu dēļ) ir problēma 32 %

2. tabula: maznodrošinātības līmenis, pēc dzīves apstākļiem un nodarbinātības statusa, 2007. un 2011. gads (%)

		2007. g.			2011. g.		
		Nav	Zems	Augsts	Nav	Zems	Augsts
Dzīves apstākļi	Viens	56	27	17	46	29	24
	Vecāki	66	21	13	54	27	19
	Partneris(-e)	66	22	12	58	25	18
	Partneris(-e) un bērni	45	35	20	43	31	26
	Partneris(-e)/ bērni un vecāki	40	32	28	36	24	40
Nodarbinātības statuss	Nodarbināti	64	23	13	59	25	16
	Bezdarbnieki	36	30	34	30	29	41
	Studē	64	24	11	53	28	20
	Pasīvi	41	32	27	31	37	32

Piezīme: „Zems" maznodrošinātības līmenis nozīmē, ka respondenti nevar atļauties doties nedēļas ikgadējā atvaļinājumā, aizstāt nolietotas mēbeles ar jaunām vai uzaicināt ciemiņus mājās. „Augsts" maznodrošinātības līmenis nozīmē, ka respondenti nevar atļauties maltīti ar gaļu, vistu vai zivi, nopirkt jaunu apģērbu vai pienācīgi sildīt mājokli. Sarkanais iekrāsojums norāda uz augstāku maznodrošinātības līmeni, zaļais iekrāsojums norāda mazāku maznodrošinātības līmeni.

ievērojami vairāk var būt maznodrošināti nekā pārējie. Svarīgi atzīmēt, ka jaunieši, kuri dzīvo kopā ar partneri un/vai bērniem, daudz vairāk var piedzīvot maznodrošinātību nekā citas vecuma grupas ar tiem pašiem dzīves apstākļiem.

Problēmas piekļūt veselības aprūpei

EQLS piecās dažādās dimensijās ir vērtētas problēmas saistībā ar piekļuvi veselības aprūpei.

jauniešu, bet medicīniskās aprūpes izmaksas ir problēma 31 % jauniešu. Attālums līdz ārstam nav tik izplatīta problēma; to kā problēmu norāda 18 % jauniešu.

Tas, kādā mērā šīs lietas pastiprina problēmas saistībā ar piekļuvi veselības aprūpei, atšķiras starp valstīm. 3. tabulā ir atspoguļoti galvenie šķēršļi piekļuvei katrā valstī.

3. tabula: iemesli problēmām piekļūt veselības aprūpei, 2011. gads (%)

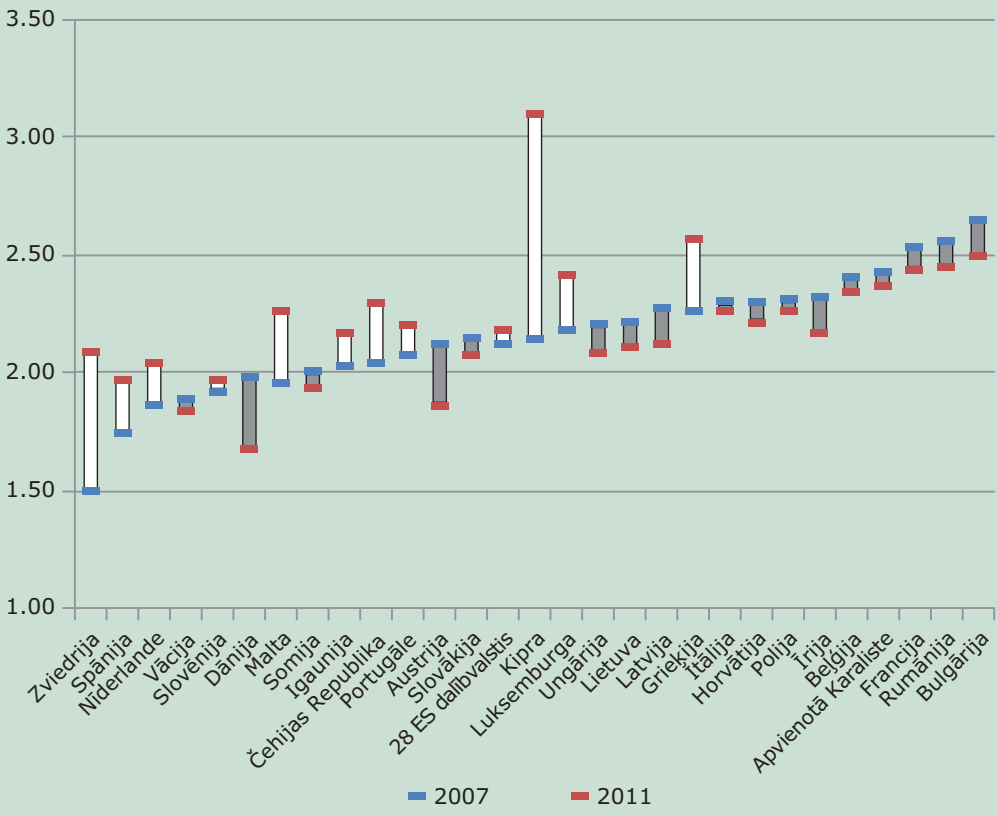
	Attālums	Kavēšanās ar vizītes pieteikšanu	Gaidīšanas laiks	Izmaksas	Laika atrašana
Austrija	7	29	31	14	21
Beļģija	10	20	33	26	31
Bulgārija	22	23	39	30	20
Kipra	15	20	36	51	19
Čehijas Republika	19	35	53	22	25
Vācija	19	41	52	27	37
Dānija	17	22	24	7	34
Igaunija	21	43	36	23	19
Grieķija	38	65	68	64	39
Spānija	11	26	37	10	14
Somija	18	32	29	22	19
Francija	11	26	34	32	37
Ungārija	17	37	42	19	18
Īrija	12	21	43	51	30
Itālija	36	55	61	53	36
Lietuva	8	28	36	30	30
Luksemburga	4	14	34	29	30
Latvija	19	25	37	29	23
Malta	16	41	65	58	38
Nīderlande	13	20	26	25	19
Polija	24	47	42	39	26
Portugāle	24	45	48	37	38
Rumānija	22	39	56	46	34
Zviedrija	12	32	24	16	21
Slovēnija	25	35	38	11	13
Slovākija	30	33	55	50	31
Apvienotā Karaliste	12	36	42	7	36
Horvātija	22	42	48	18	19
28 ES dalībvalstis	18	37	44	30	31

Piezīme: sarkanais iekrāsojums norāda uz lielākām grūtībām piekļūt veselības aprūpei, zaļais iekrāsojums norāda uz mazākām grūtībām.

Ir skaidrs, ka dažās valstīs vienlaicīgi pastāv vairāki šķēršļi piekļuvei: piemēram, Grieķijā un Itālijā, šķiet, ka kavēšanos, gaidīšanas laiku un izmaksas kā problēmas norāda ievērojama jauniešu proporcija. Citās valstīs galvenā problēma ir izmaksas, piemēram, Kiprā un Īrijā. Taču citās valstīs, kurās ir universāla veselības aprūpes sistēma, tādās kā Apvienotā Karaliste un Dānija, nešķiet, ka izmaksas būtu nopietna problēma.

Salīdzinājumā ar 2007. gadu problēmas saistībā ar piekļuvi veselības aprūpei, sevišķi attiecībā uz izmaksām, dažās valstīs ir kļuvušas smagākas, jo īpaši Grieķijā, Maltā, Nīderlandē, Īrijā un Slovākijā. Grieķijā šis pieaugums, visticamāk, atspoguļo 2011. gada taupības pasākumus, piemēram, samazinot bezmaksas veselības aprūpes ilgumu bezdarbniekiem līdz gadam un kopumā liekot cilvēkiem vairāk pašiem segt medicīniskās izmaksas. Īrijā bezmaksas veselības aprūpe ir ierobežota, bet pieaugošo izmaksu jautājums var tieši atspoguļot pieaugošās problēmas savilkt galus kopā. Maltā un Slovākijā pastāv universālā veselības aprūpe, Nīderlandē universālā veselības apdrošināšana ir apvienota ar privātās veselības aprūpes plāniem, bet ne vienā no šīm valstīm sistēma nav mainījusies kopš 2006. gada, tāpēc attiecībā uz šiem rezultātiem vēl ir jāveic pētījumi.

4. attēls: sociālās atstumtības sajūta, pa valstīm, 2007. un 2011. gads

Piezīme: pamatots uz EQLS sociālās atstumtības indeksu.

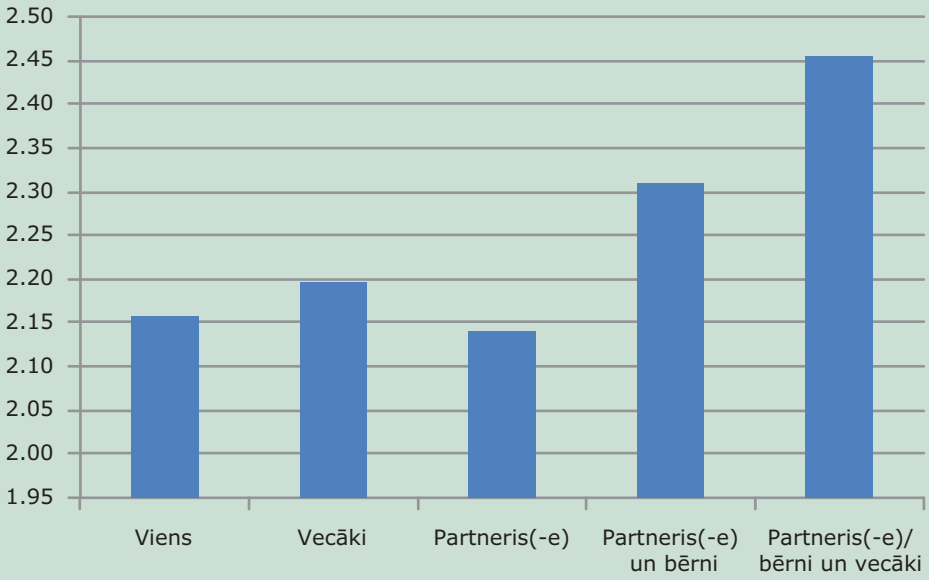
Sociālā atstumtības sajūta

EQLS ietver četrus jautājumus, ar kuriem mēra sociālās atstumtības sajūtu un kurus izmanto, lai veidotu indeksu.[4] Kopumā starp valstīm pastāv lielas atšķirības attiecībā uz sociālās atstumtības sajūtu, bet 28 ES dalībvalstīs kopumā lielas atšķirības pēc vecuma nepastāv (*Eurofound*, 2012). Jauniešu vidū sociālā atstumtība 2011. gadā visaugstākā bija Kiprā, Grieķijā un Bulgārijā, bet zemākā — Dānijā, Vācijā un Austrijā, kas ir līdzīgi secinājumiem par visiem iedzīvotājiem.

Lielākajā daļā valstu jaunieši vidēji 20011. gadā nejutās vairāk sociāli atstumti kā 2007. gadā, bet dažās valstīs, piemēram, Kiprā, Zviedrijā un Grieķijā, bija ievērojams pieaugums.

Augstāku sociālās atstumtības līmeni norāda tie jaunieši, kuri dzīvo ar partneri un/vai bērniem kopā ar vecākiem vai citiem radiem (piemēram, partnera(-es) vecākiem), kas, iespējams, ir rezultāts tam, ka viņi finansiālu problēmu dēļ nespēj pārcelties paši uz savu mājokli.

5. attēls: sociālās atstumtības sajūta, pēc dzīves apstākļiem, 2011. gads

Piezīme: pamatots uz EQLS sociālās atstumtības indeksu.

[4] Sociālās atstumtības indekss attiecas uz vispārējo vidējo rādītāju, kas izriet no atbildēm uz četriem paziņojumiem: „Es jūtos atstumts(-a) no sabiedrības", „Dzīve šodien ir kļuvusi tik sarežģīta, ka es praktiski tajā vairs neorientējos", „Es nejūtu, ka to, ko es daru, pārējie novērtē", „Daži cilvēki uz mani noraugās no augšas manas darba situācijas vai ieņēmumu dēļ", kur 1 = „noteikti nepiekrītu", bet 5 = „noteikti piekrītu".

4. tabula: sociālās atstumtības sajūta, pēc ekonomiskā statusa, 2007. un 2011. gads

	2007	2011
Nodarbināti	2.2	2.1
Bezdarbnieki	2.6	2.5
Studē	2.0	2.1
Pasīvi	2.4	2.5

Piezīme: 4. tabulā izmantots EQLS sociālās atstumtības indekss.

Ir redzams, ka nodarbinātības iespēju trūkums ievērojami ietekmē to, kā cilvēki uztver sociālo atstumtību (*Eurofound*, 2012). Jauniešu vidū tie, kuri ir bezdarbnieki vai pasīvi, visvairāk jūtas atstumti no sabiedrības, un kopš 2007. gada tas ievērojami nav mainījies. Studenti daudz mazāk jūtas atstumti no sabiedrības salīdzinājumā ar tiem, kuri ir pasīvi vai bezdarbnieki.

Aplūkojot dažādos sociālās atstumtības indeksa elementus, redzams, ka samērā maz jauniešu piekrīt tam, ka jūtas atstumti no sabiedrības, bet daudzi no viņiem saka, ka viņu dzīve ir kļuvusi tik sarežģīta, ka viņi tajā praktiski vairs neorientējas (20 % no visiem jauniešiem) un ka citi nenovērtē to, ko viņi dara (21 %). Sajūta attiecībā uz atstumtību no sabiedrības ir vairāk izplatīta nenodarbināto jauniešu vidū (13 %), bet sajūta, ka citi nenovērtē, ko viņi dara, ir visizplatītākā pasīvo jauniešu vidū (30 %).

Atšķirīgs atstumtības rādītājs ir vientulība, tāds negatīvās ietekmes veids, kas parasti ar vecumu kļūst spēcīgāks (*Eurofound*, 2012). Lai gan jaunieši ievērojami mazāk jūtas vientuļi salīdzinājumā ar vecāka gadagājuma grupām kopumā, jaunieši, kuri dzīvo vieni, un tie, kuri dzīvo ar vecākiem, kā arī ar partneri un/vai bērniem, vairāk nekā pusi laika vairāk jūtas vientuļi (attiecīgi 13 % un 14 %). Jaunieši, kuri dzīvo kopā tikai ar partneri vai tikai ar vecākiem, vismazāk jūtas vientuļi. Turklāt jaunieši, kuri ir bezdarbnieki, un pasīvi jaunieši vairāk jūtas vientuļi nekā pārējie (13 % un 14 %).

Garīgā labklājība

Jauniešiem Eiropā kopumā ir nedaudz augstāka garīgā labklājība nekā vecāka gadagājuma grupām, kā tas ir novērtēts pēc PVO garīgās labklājības 5 pakāpju skalas.[5] Cilvēkiem, kuri ir jaunāki par 32 gadiem, skalā novērtējums ir 66; 30 gadus veciem un vecākiem cilvēkiem šis novērtējums ir 62. Tā tas ir lielākajā daļā valstu, lai gan ir arī atšķirības, t. i., ir valstis, kur jauniešiem ir ievērojami labāks garīgās labklājības rādītājs par vidējo, piemēram, visur Austrumeiropā un dažās Dienvideiropas valstīs (jo īpaši Bulgārijā, Grieķijā, Rumānijā un Slovēnijā). Ievērojams izņēmums ir Zviedrija, kur jauniešiem skalā ir par sešiem punktiem zemāks novērtējums nekā vidēji iedzīvotājiem kopumā.

Jauniešiem, kuri dzīvo kopā ar vecākiem, ir nodarbināti vai studē un ir jaunāki par 25 gadiem, ir labāka garīgā labklājība nekā citām grupām (lai gan atšķirība starp 18–24 gadus jauniem un 25–29 gadus jauniem kopš 2007. gada ir mazinājusies); pretēji tam tiem, kuri dzīvo vienā mājā kopā ar savām ģimenēm un vecākiem, un tiem, kuri ir bezdarbnieki vai pasīvi, ir zemāks garīgās labklājības līmenis.

ES līmenī jauniešu garīgā labklājība kopš 2007. gada nav ievērojami mainījusies kopumā un attiecībā uz šīm apakšgrupām. Tomēr dažās valstīs ir redzamas izmaiņas: Īrijā ir pasliktinājusies garīgā labklājība, pirms tam jauniešu garīgās labklājības līmenis tur bija viens no augstākajiem (–8 punkti), un Zviedrijā (–6 punkti). Tajā pašā laikā jauniešu garīgā labklājība ir uzlabojusies divās valstīs, kur tā bija samērā zema: Itālijā (+8 punkti) un Dānijā (+6 punkti).

[5] PVO garīgās labklājības 5 pakāpju skala sastāv no šādiem vērtējumiem, kurus mēra pēc sešu punktu skalas un kuri atspoguļo to, kā respondenti ir jutušies iepriekšējās divās nedēļās: „Es esmu juties(-usies) priecīgs(-a) un labā garastāvoklī"; „Es esmu juties(-usies) mierīgs(-a) un atbrīvots(-a)"; „Es esmu juties(-usies) aktīvs(-a) un enerģisks(-a)"; „Es pamodos, jūtoties mundrs(-a) un atpūties(-usies)"; „Mana ikdienas dzīve ir bijusi piepildīta ar lietām, kas mani interesē". Skalas diapazons ir no 1 līdz 100.

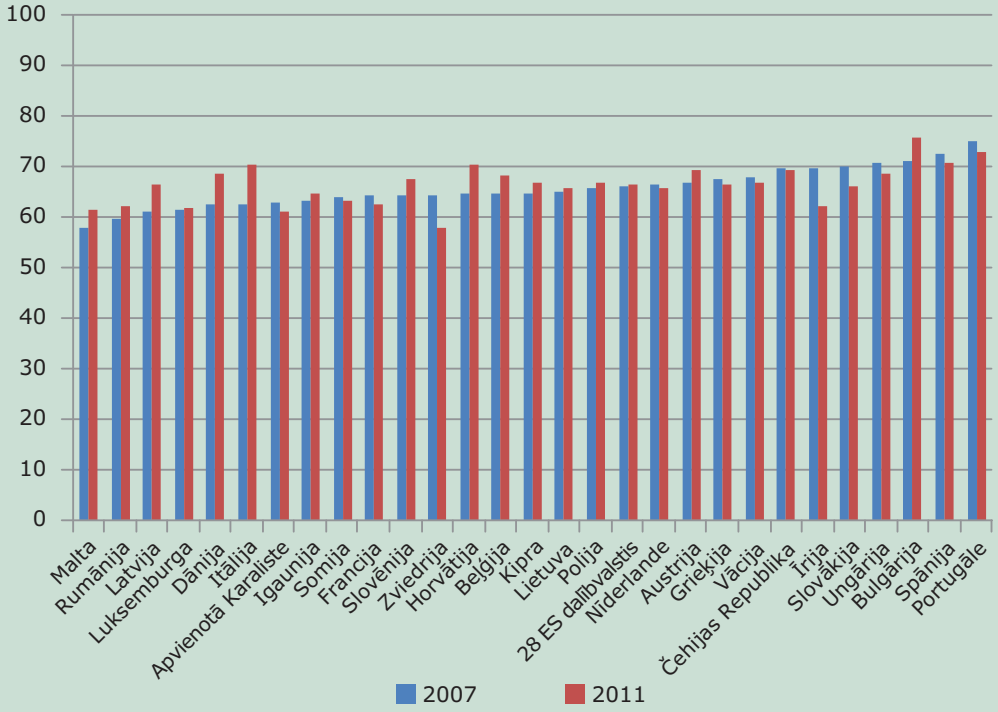

5. tabula: garīgā labklājība, pēc dzīves apstākļiem, ekonomiskā statusa un vecuma (PVO 5 pakāpju skala)

	2007	2011
Viens	65	65
Dzīvo ar vecākiem	67	68
Dzīvo ar partneri	67	66
Dzīvo ar partneri un bērniem	63	65
Dzīvo ar partneri/bērniem un vecākiem	62	61
Nodarbināts	66	67
Bezdarbnieks	62	64
Studē	68	68
Pasīvs	62	62
Vecumā no 18–24	68	67
Vecumā no 25–29	64	66
Visi vecumā no 18–29	66	66

Piezīme: zaļais iekrāsojums norāda uz augstāku garīgās labklājības līmeni (augstāku par vidējo vērtību); sarkanais iekrāsojums norāda uz zemāku garīgās labklājības līmeni (zemāku par vidējo vērtību).

6. attēls: garīgā labklājība, pa valstīm (PVO 5 pakāpju skala)

Atbalsta avoti

Respondentiem jautāja, pie kā viņi vērsīsies pēc palīdzības konkrētās dzīves situācijās, ja tas būs nepieciešams. Izvēles iespējas bija: ģimene, draugi, institūcija (profesionāla), neviens. Vairākums (85 %) jauniešu vērstos pie savas ģimenes, ja būtu slimi vai ja vajadzētu apspriest nopietnu personīgu vai ģimenes jautājumu (66 %). Tomēr draugi ir gandrīz tikpat svarīgs atbalsta avots kā ģimene tad, ja jaunieši jūtas nospiesti un ir vajadzīgs kāds, ar ko parunāt (46 % pret 48 %). Draugi ir daudz svarīgāks atbalsta avots jauniešiem, kuri dzīvo vieni (57 % no šīs grupas saka, ka vērstos pie saviem draugiem). Studējošiem jauniešiem, kuri draugus satiek ļoti bieži, arī draugi ir svarīgi (55 %).

Ja būtu nepieciešama palīdzība darba meklējumos, vairākums jauniešu vērstos pie savas ģimenes (41 %) vai draugiem (29 %), savukārt tikai nedaudz mazāk par ceturtdaļu jauniešu meklētu profesionālu palīdzību (23 %).

Līdzdalība sabiedrībā

Brīvprātīgais darbs

2011. gadā jauniešiem jautāja, vai viņi iepriekšējos 12 mēnešos ir piedalījušies brīvprātīgajos darbos dažāda veida organizācijās. Neregulārs brīvprātīgais darbs ir samērā pierasts jauniešu vidū: kopumā viena trešdaļa iepriekšējos 12 mēnešos ir piedalījusies brīvprātīgā darba aktivitātēs, savukārt 11 % brīvprātīgā darbā ir iesaistījušies vismaz katru mēnesi. Šie rādītāji ir līdzīgi rādītājiem attiecībā uz vecāka gadagājuma grupām, izņemot to, ka neregulāra iesaistīšanās brīvprātīgā darbā pēc 50 gadu vecuma vairs nav tik izplatīta, bet regulāra iesaistīšanās brīvprātīgā darbā paliek stabila. Studējošie jaunieši vairāk iesaistās brīvprātīgā darbā, iespējams, to iespēju dēļ, ko piedāvā izglītības iestādes. Patiesi, ja apskatām tos brīvprātīgā darba organizāciju veidus, kurās jaunieši iesaistās, redzams, ka lielākā daļa iesaistās brīvprātīgā darbā izglītības, kultūras vai sporta aktivitātēs. Pasīvi jaunieši un jaunieši bezdarbnieki vismazāk iesaistās brīvprātīgā darbā, iespējams, tāpēc, ka viņiem nav piekļuve brīvprātīgā darba iespējām caur nodarbinātību vai izglītību.

Viena trešdaļa jauniešu, kuri neregulāri vai regulāri iesaistās brīvprātīgā darbā, vēlētos tam veltīt vairāk laika, salīdzinājumā ar to cilvēku ceturtdaļu, kuri neiesaistās brīvprātīgā darbā. Starp tiem, kuri neiesaistās brīvprātīgā darbā, tie, kuri vēlētos tajā vairāk iesaistīties, ir jaunieši, kuri studē vai ir bezdarbnieki (31 % un 28 %), savukārt tie, kuri strādā vai ir pasīvi, mazāk vēlas iesaistīties brīvprātīgā darbā (23 % abām grupām).

Neregulāra iesaistīšanās brīvprātīgā darbā jauniešu vidū vispierastākā ir Somijā, Austrijā un Īrijā, kur vairāk nekā puse no jauniešiem ir tajā iesaistījušies iepriekšējā gadā. Regulāras iesaistīšanās līmeņi brīvprātīgā darbā uzrāda daudz mazāku daudzveidību starp 28 ES dalībvalstīm: augstākais rādītājs ir 18 % Luksemburgā, tad seko 17 % Francijā un Zviedrijā.

Sabiedriskās aktivitātes un sports

Jaunieši vairāk nekā citas vecuma grupas ir aktīvi sabiedriskajā dzīvē, tostarp vairāk nekā puse ir aktīvi sportā un viena piektdaļa ir aktīvi klubos vai apvienībās vismaz reizi nedēļā. Vairāk nekā trīs ceturtdaļas katru dienu izmanto internetu. Ir atšķirības jaunākā vecuma grupā (18–24) un nākamajā vecuma grupā (25–29), jo īpaši attiecībā uz ikdienas interneta lietošanu (81 % jaunākajā vecuma grupā, salīdzinot ar 74 % vecākajā vecuma grupā) un sporta aktivitātēm (59 % salīdzinājumā ar 49 %).

Jaunieši, kuri ir bezdarbnieki vai pasīvi, mazāk ikdienā lieto internetu nekā tie, kuri ir nodarbināti vai studē (iespējams, piekļuves trūkuma dēļ). Viņi arī ievērojami mazāk aktīvi nodarbojas ar sportu katru nedēļu, visticamāk, izmaksu vai pieejamības dēļ. Tāpat viņi arī mazāk piedalās klubu vai apvienību dzīvē.

Visvairāk klubu vai apvienību sabiedriskajās aktivitātēs piedalās jaunieši Īrijā (kur to dara 39 %), Nīderlandē (38 %) un Zviedrijā (37 %), tām cieši seko Somija, Apvienotā Karaliste, Horvātija un Austrija (visās vairāk par 33 %). Iknedēļas iesaistīšanās sporta aktivitātēs vai fiziskā treniņā visizplatītākā ir Somijā (83 %), Īrijā (71 %), Zviedrijā (69 %) un Čehijas Republikā (68 %).

6. tabula: līdzdalība sabiedriskajās aktivitātēs, pēc ekonomiskā statusa (%)

	Nodarbināti	Bezdarbnieki	Studē	Pasīvi	Kopā
Internets (ik dienu)	76	69	88	64	78
Sports (ik nedēļu)	54	45	66	34	55
Reliģiskas nodarbes (ik nedēļu)	9	9	10	15	9
Sabiedriskās aktivitātes (klubi, apvienības) (ik nedēļu)	21	15	26	10	21

Politiskās aktivitātes un uzticība politiskajām institūcijām

Līdzdalība politiskajās aktivitātēs

Samērā maz jauniešu Eiropā piedalās politisko organizāciju sanāksmēs, un tikai neliels skaits ir kontaktējušies ar politiķiem gadā pirms apsekojuma. Lai gan nedaudz vairāk viņi ir piedalījušies demonstrācijās, viņu tipiskais līdzdalības veids politiskajās aktivitātēs ir petīciju parakstīšana. Tāpat kā attiecībā uz brīvprātīgo darbu pašreiz studējoši jaunieši vairāk piedalās politiskajās aktivitātēs (lielāko atšķirību var redzēt protestu un demonstrāciju apmeklētāju skaitā). Jaunieši, kuri ir bezdarbnieki vai pasīvi, vismazāk ir piedalījušies jebkāda veida politiskajās aktivitātēs pagājušajā gadā.

Jauniešu politiskā aktivitāte ievērojami atšķiras starp valstīm. Piemēram, Zviedrijā vairāk nekā puse jauniešu 2011. gadā piedalījās kādā no aktivitātēm, bet Ungārijā un Bulgārijā piedalījās tikai 11 %. Petīciju parakstīšana ir visizplatītākais līdzdalības veids jauniešiem jebkur, izņemot Bulgāriju un Kipru, kur izplatītāka ir piedalīšanās arodbiedrības, politiskās partijas vai rīcības grupu sanāksmēs. Gadā pirms apsekojuma jaunieši vairāk apmeklēja protestus un demonstrācijas Grieķijā, Kiprā, Spānijā un Francijā.

7. tabula: līdzdalība politiskajās aktivitātēs, pa valstīm, 2011. gads (%)

	Piedalījās arodbiedrības, politiskās partijas vai politiskās rīcības grupas sanāksmē	Piedalījās protestā vai demonstrācijā	Parakstīja petīciju, tostarp e-pasta vai tiešsaistes petīciju	Sazinājās ar politiķi vai valsts amatpersonu	Jebkura politiska aktivitāte
Ungārija	1	0	10	1	11
Bulgārija	6	2	3	3	11
Malta	1	1	10	2	13
Polija	3	1	10	5	15
Portugāle	2	7	10	0	15
Latvija	7	2	9	8	16
Slovēnija	2	4	13	1	16
Lietuva	4	0	14	4	17
Igaunija	3	3	13	6	20
Rumānija	6	3	13	4	20
Slovākija	0	4	20	4	22
Itālija	7	11	16	2	22
Čehijas Republika	3	8	19	0	23
Beļģija	4	8	21	3	26
Grieķija	2	22	12	3	27
28 ES dalībvalstis	6	9	20	6	27
Apvienotā Karaliste	5	5	26	6	28
Spānija	7	18	14	7	28
Kipra	10	19	6	6	29
Vācija	7	10	18	8	29
Austrija	9	13	22	11	34
Luksemburga	12	12	24	11	34
Horvātija	7	6	33	2	38
Nīderlande	4	6	35	8	38
Īrija	11	12	26	7	38
Francija	10	17	30	7	39
Dānija	19	5	28	8	39
Somija	10	3	31	7	42
Zviedrija	15	12	48	13	54

Piezīme: zaļais iekrāsojums norāda uz augstākiem politiskās līdzdalības līmeņiem; sarkanais iekrāsojums norāda uz zemākiem līmeņiem.

Uzticība institūcijām

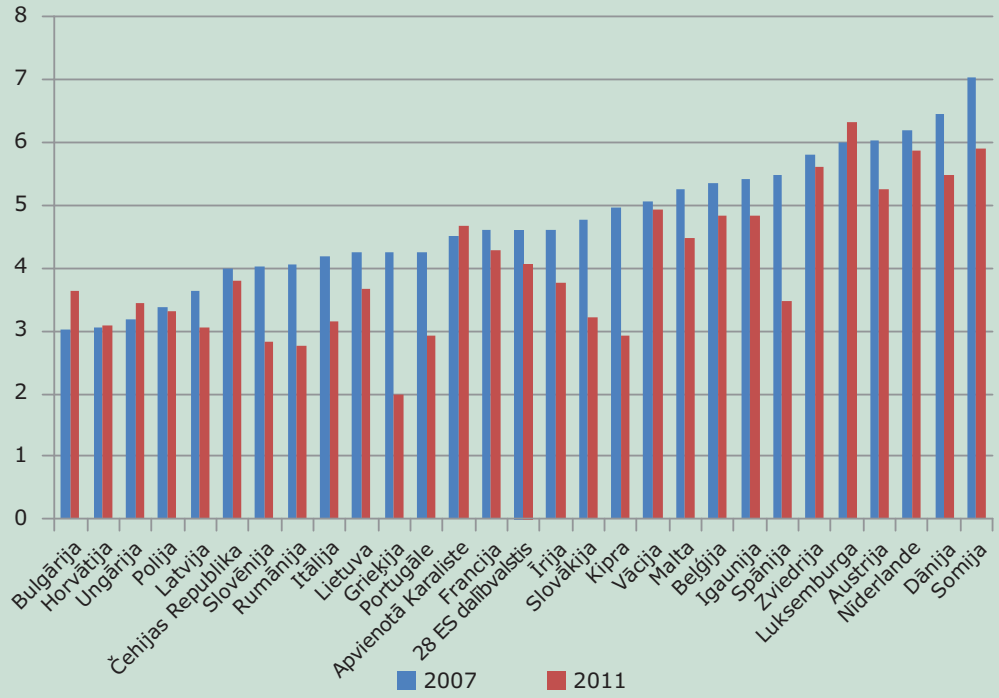
Jaunieši kopumā uzticas institūcijām tieši tikpat, cik tām uzticas vecāki cilvēki, izņemot policiju, kam viņi uzticas mazāk. Jaunieši 2011. gadā savu uzticību policijai novērtēja ar 5,7 skalā no 1–10 (vecāka gadagājuma grupas — 6,0). Interesanti, ka policija bija vienīgā institūcija, kurai jaunieši uzticējās tieši tikpat, cik tai uzticējās 2007. gadā. Jauniešu uzticība visām pārējām institūcijām Eiropā ir samazinājusies jau pirms krīzes: uzticība valdībai ir kritusies par 0,5 punktiem, parlamentam un presei par 0,4 punktiem un tiesiskajai sistēmai par 0,3 punktiem. Šie kritumi uzticībā bija nedaudz mazāki nekā tie, kas novēroti attiecībā uz vecāka gadagājuma grupām.

Jauniešu uzticība institūcijām ievērojami ir atkarīga no valsts konteksta. 7. attēlā ir parādīti jauniešu uzticības līmeņi valsts valdībai un tas, kā tie ir mainījušies laikā no 2007. gada līdz 2011. gadam.

Jaunieši 2007. gadā visvairāk valdībai uzticējās ziemeļvalstīs, piemēram, Somijā, Dānijā un Zviedrijā, un citās attīstītās augstu ienākumu valstīs, piemēram, Nīderlandē, Austrijā un Luksemburgā. Pretēji tam uzticība valdībai bija zema daudzās Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs.

Galvenās izmaiņas, kas ir notikušas līdz 2011. gadam, bija tās, ka valdības dažās Rietumeiropas valstīs, kuras krīze smagi skāra, jo īpaši Grieķijā, Kiprā un Spānijā, pieredzēja milzīgu uzticības līmeņa samazināšanos, bet valstīs, kurās nesen bija vēlēšanas, piemēram, Bulgārijā, Ungārijā un Luksemburgā, novēroja būtisku pieaugumu. Līdzīgas izmaiņas jauniešu uzticībā tika novērotas arī attiecībā uz citām institūcijām (izņemot policiju, kā minēts iepriekš).

7. attēls: uzticība valdībai, 2007. un 2011. gads (skalā 1–10)

Savstarpējā uzticība un sociālā spriedze

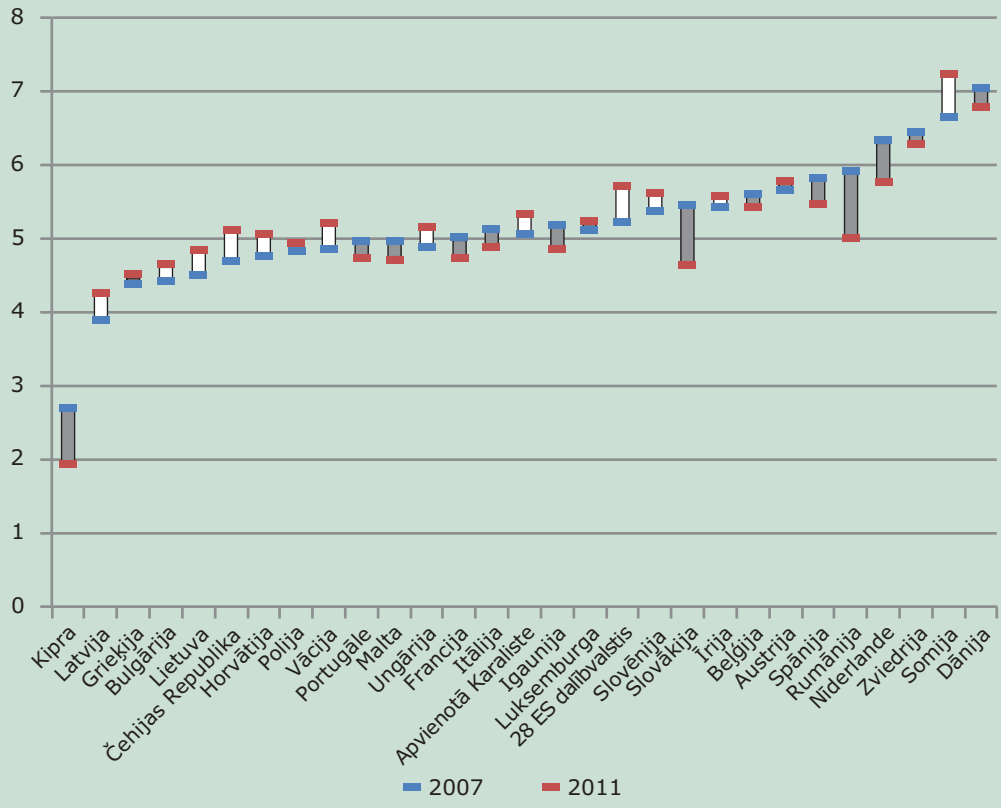
Uzticība

Kopumā 28 ES dalībvalstīs jaunieši citiem uzticas tieši tikpat, cik citiem uzticas citas vecuma grupas. Kopš 2007. gada nav bijušas lielas izmaiņas savstarpējās uzticēšanās jomā, kā arī jaunieši šajā sakarā ievērojami neatšķiras dzimuma vai vecuma izteiksmē. Tomēr uzticībai ļoti nozīmīgs ir nodarbinātības statuss, jo, piemēram, studenti uzticas visvairāk, bet bezdarbnieki vai pasīvi cilvēki uzticas vismazāk.

Jauniešu uzticības līmenī arī pastāv ievērojamas atšķirības starp valstīm. Dažās valstīs, piemēram, Čehijas Republikā, Austrijā un Ungārijā, jaunieši vairāk uzticas cilvēkiem nekā vecāka gadagājuma grupas, bet Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē un Luksemburgā jaunieši uzticas mazāk nekā pārējie. To var izskaidrot ar to, ka daudzās no pirmās minētās grupas valstīm jauniešiem kopumā ir labāka dzīves kvalitāte nekā vecākiem cilvēkiem (saskaņā ar subjektīvās labklājības, sociālās atstumtības un nabadzības rādītājiem), bet pēdējā minētajā valstu grupā kopumā vecāki cilvēki dzīvo labāk (*Eurofound*, 2012).

Lai gan uzticības līmeņi kopumā 28 ES dalībvalstīs daudz nemainījās, dažās valstīs bija novērojamas būtiskas izmaiņas. Attiecībā uz jauniešiem uzticības līmenis ir krities Rumānijā, Kiprā un Slovākijā, bet tas ir pieaudzis Somijā, Slovēnijā un Vācijā.

8. attēls: savstarpējā uzticība, 2007. un 2011. gads (skalā no 1–10)

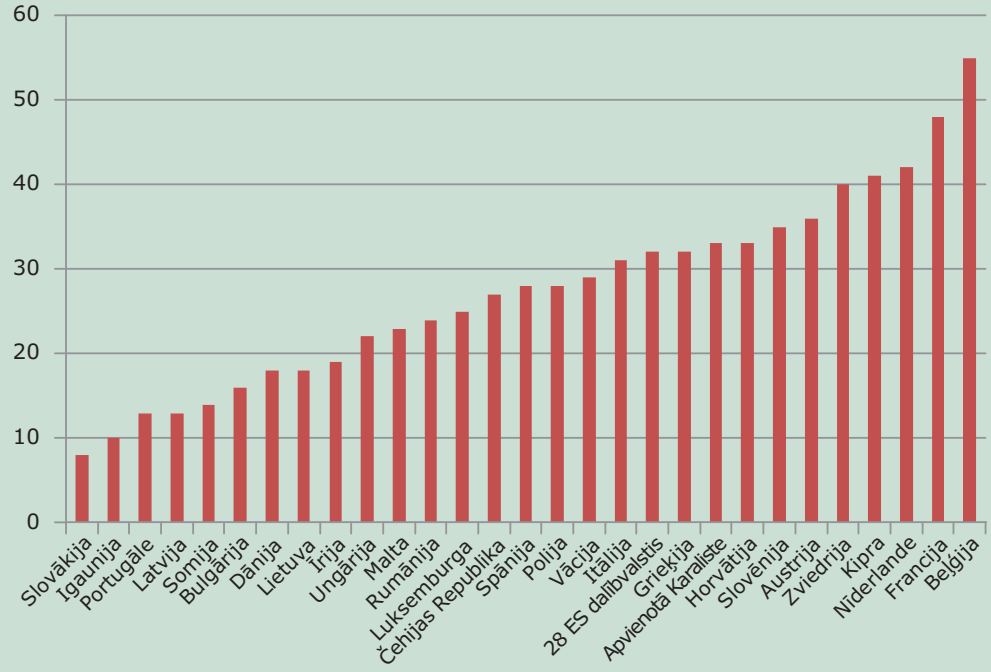

Sociālā spriedze

Sociālās spriedzes uztvere ir ļoti konkrēta katrai valstij. 9. attēlā ir atspoguļota tā jauniešu proporcija, kuri uztver spriedzi starp dažādām etniskajām grupām. Kā visi iedzīvotāji, tā arī jaunieši vairāk uztver etnisko spriedzi valstīs, kur ir liels imigrantu skaits, piemēram, Beļģijā, Francijā un Nīderlandē. Tomēr kopš 2007. gada to jauniešu proporcija, kuri uztver šāda veida sociālo spriedzi, vairākās valstīs ir ievērojami pieaugusi (Kiprā, Čehijas Republikā, Bulgārijā un Rumānijā), bet citās tā ir samazinājusies, visievērojamāk — Dānijā un Luksemburgā.

Jaunieši kopumā ES ir līdzīgi visiem iedzīvotājiem konkrētas sociālās spriedzes uztverē, proti, starp nabadzīgiem cilvēkiem un bagātiem cilvēkiem, vadību un darbiniekiem, kā arī veciem cilvēkiem un jauniem cilvēkiem. No otras puses, viņi vairāk uztver lielu spriedzi starp dažādām rasu un etniskajām grupām, atšķirīgām reliģiozām grupām un grupām ar atšķirīgu seksuālo orientāciju.

9. attēls: etniskās spriedzes uztvere, 2011. gads (%)

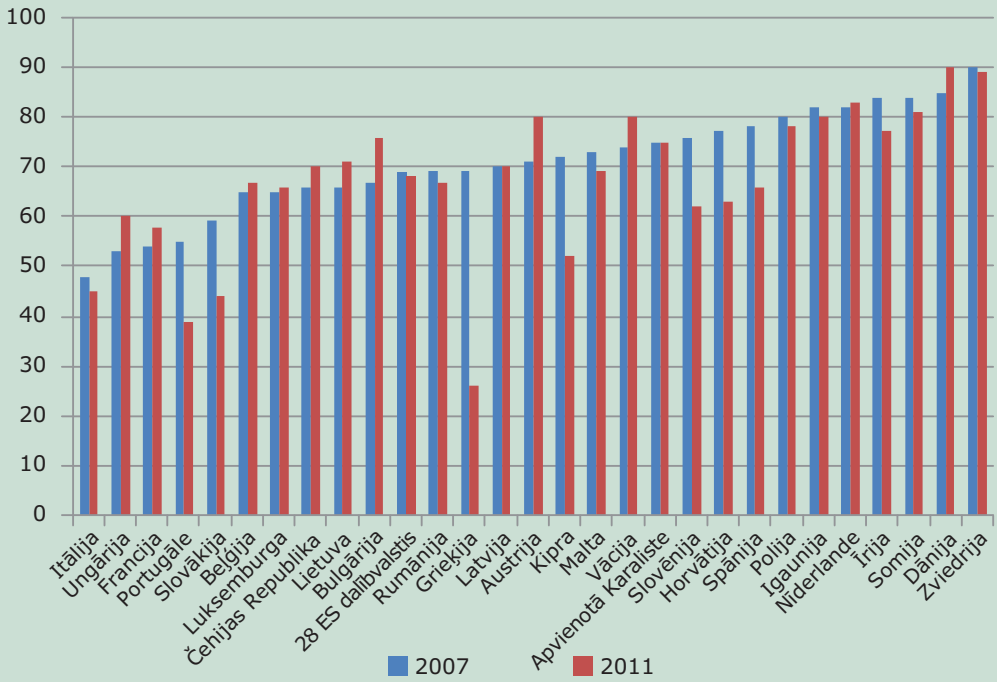

Piezīme: Skaitļi procentuāli attiecas uz tiem 18–29 gadus jauniem cilvēkiem, kuri uztver "lielu" spriedzi starp etniskajām grupām savā valstī.

Optimisms saistībā ar nākotni

Vairāk nekā divas trešdaļas jauniešu kopumā optimistiski raugās nākotnē — šis skaitlis kopš 2007. gada daudz nav mainījies, kā arī tas ir ievērojami augstāks nekā vidējais visās vecuma grupās ES (nedaudz vairāk par pusi). Tomēr daudzās valstīs jaunieši ir mazāk optimistiskāki nekā iepriekš un bieži tās ir arī tās valstis, kur šķiet, ka jaunieši sastopas ar vislielākajām problēmām maznodrošinātības un sociālās atstumtības, kā arī sociālās spriedzes sajūtas jomā.

10. attēls: optimisms saistībā ar nākotni, 2007. un 2011. gads (%)

Politikas norādes

- *EQLS*, kā arī citi apsekojumi, piemēram, Eiropas Savienības statistika attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem (*EU-SILC*), rāda, ka jaunieši daudzās Eiropas valstīs tagad vairāk dzīvo kopā ar vecākiem nekā pirms krīzes. Jāveic plašāki pētījumi par jauniešu dzīves apstākļu noteicošajiem faktoriem (piemēram, vai viņi pēc pašu gribas dzīvo kopā ar vecākiem un cik ilgi viņi paliek vecāku mājās). Tomēr ir skaidrs, ka bezdarbs vēl joprojām ir galvenais šķērslis neatkarībai, jo lielākā daļa bezdarbnieku dzīvo kopā ar vecākiem un ir no viņiem atkarīgi. Līdzīgi, pasīvi jaunieši tagad vairāk dzīvo kopā ar vecākiem nekā 2007. gadā, pat tad, ja viņiem ir pašiem sava ģimene. Eiropas un valsts politikā (gan nodarbinātības, gan sociālajā) būtu jāatzīst, cik svarīga ir veiksmīga jauniešu pāreja uz pieaugušo dzīvi un darbu.

- Jaunieši, kuri aktīvi meklē darbu, un pasīvi jaunieši vēlētos strādāt, ja brīvi varētu izvēlēties darba stundas. Tas ietver pasīvas jaunās mātes un tēvus, kuri savās mājās pieskata savus bērnus. Valsts politikas veidotājiem un arī sociālajiem partneriem būtu jāatbalsta un, kur iespējams, jāpielāgo elastīga kārtība, lai ļautu tiem, kuri vēlas strādāt, apvienot darbu ar aprūpes vai citiem pienākumiem.

- Jaunieši vairāk ar draugiem un ģimeni tiekas klātienē vai sazinās pa tālruni vai caur e-pastu, salīdzinājumā ar vecāka gadagājuma grupām, un vairākums uztur iknedēļas saziņu ar vecākiem pat tad, ja jau ir atstājuši ģimenes mājokli. Turklāt jaunieši visos dzīves apstākļos ir vairāk apmierināti ar dzīvi kopumā, ar sabiedrisko dzīvi un ģimenes dzīvi, salīdzinājumā ar vecāka gadagājuma grupām attiecīgi tādos pašos apstākļos. Tomēr jaunieši, kuri ir bezdarbnieki un pasīvi, norāda uz salīdzinoši zemu novērtējumu subjektīvajai labklājībai. Vairākas izpētes, tostarp jaunākais *EQLS* ziņojums par subjektīvo labklājību (*Eurofound*, 2013b), norāda uz krīzes negatīvo un iespējamo ilgtermiņa ietekmi uz garīgo veselību un labklājību. Ja šīs sekas neatzīst un nemīkstina jau agrīnā posmā, tās varētu izvērsties negatīvas un daudz plašākas jo īpaši attiecībā uz jauniešiem. Turklāt, ņemot vērā pašreizējos budžeta samazinājumus sabiedriskajiem pakalpojumiem (tostarp veselības aprūpei), valdībām un pakalpojumu

sniedzējiem būtu jāņem vērā pieaugošā vajadzība pēc šiem pakalpojumiem jauniešu vidū.

- Tajā pašā laikā, jaunieši, kuri ir bezdarbnieki, un pasīvie jaunieši (kuru subjektīvās labklājības līmenis ir zem vidējā) arī vairāk jūtas sociāli atstumti, vientuļi, kā arī sastopas ar sociālā atbalsta trūkumu; viņiem arī ir zemāks garīgās labklājības līmenis. Nav pārsteidzoši, ka viņi arī kopumā mazāk uzticas citiem. Tas var nozīmēt, ka jaunieši mazāk meklē palīdzību un atbalstu no organizācijām vai pakalpojumu sniedzējiem. Šādu organizāciju darbiniekiem būtu jābūt īpaši iejūtīgiem un jāsniedz palīdzība potenciāli neiesaistītajiem jauniešiem. Šādu jaunatnes organizāciju un pilsoniskās sabiedrības kā svarīga partnera loma būtu jāuzsver.

- Brīvprātīgā darba aktivitātes un aktīva pilsoniskā iesaistīšanās ir atzīta par ES politikas instrumentiem, lai palīdzētu jauniešiem atgriezties darbā un veidot sociālo kapitālu. Tomēr jaunieši, kuri nav iesaistīti nodarbinātībā (vai nu ir pasīvi, vai ir bezdarbnieki), arī vismazāk iesaistās sabiedriskajā dzīvē caur brīvprātīgo darbu. Viņi arī vismazāk piedalās sabiedriskajās aktivitātēs (piemēram, klubu vai apvienību dzīvē), vismazāk nodarbojas ar sportu un pat vismazāk ikdienā lieto internetu, iespējams, tāpēc, ka visām šīm aktivitātēm ir grūti piekļūt. Tomēr ievērojama jauniešu bezdarbnieku daļa vēlētos vairāk laika pavadīt brīvprātīgo aktivitātēs.

- Kopumā tikai nedaudz jauniešu piedalās politiskajās aktivitātēs, kas saistītas ar piedalīšanos sanāksmēs/demonstrācijās vai sazināšanos ar valsts amatpersonām: visbiežāk viņi tikai paraksta petīcijas. Kopumā jaunieši tagad mazāk uzticas institūcijām nekā 2007. gadā. Politikas veidotājiem būtu jāatzīst, ka daži politiskās vai sociālās iesaistīšanās veidi dažādu iemeslu dēļ varētu nebūt populāri vai uzticību izpelnoši jauniešu vidū. Vairāk uzmanības būtu jāpievērš jauniem savstarpējās mijiedarbības veidiem. Jo īpaši tas ir būtiski, kad saikne jāmeklē ar visneapmierinātākajiem un neiesaistītajiem jauniešiem.

Turpmāka informācija

Visas *Eurofound* publikācijas ir pieejamas šeit: www.eurofound.europa.eu

Eiropas Savienības Padome (2013), *Padomes secinājumi par to jauniešu pastiprinātu sociālo iekļaušanu, kas nav iesaistīti ne darba tirgū, ne izglītībā, ne apmācībā* (Izglītības, jaunatnes lietu, kultūras un sporta padomes sanāksme 2013. gada 25.–26. novembrī Briselē).

Eiropas Komisija (2012), *ES jaunatnes ziņojums. — Jauniešu situācijas statuss Eiropas Savienībā*, 2012, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

Eiropas Komisija un Eiropadome (2012) „Padomes un Komisijas kopīgais ziņojums par Eiropas sadarbības jaunatnes lietās atjaunotā regulējuma īstenošanu", COM (2012) 495 galīgā redakcija, Brisele.

Eurofound (2012), *Trešais Eiropas dzīves kvalitātes apsekojums. — Dzīves kvalitāte Eiropā: krīzes ietekme*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

Eurofound (2013a), *Rūpes par bērniem un apgādājamajiem: ietekme uz gados jaunu darbinieku karjerām*, Eurofound, Dublina.

Eurofound (2013b), *Trešais Eiropas dzīves kvalitātes apsekojums. — Dzīves kvalitāte Eiropā: subjektīvā labklājība*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga

Eurostat (2013), Bezdarba statistika, pieejama šeit:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics

TJ-FF-14-016-LV-C

„Jaunas sievietes un vīrieši ir nozīmīgs resurss Eiropai. Viņi ir šodienas un nākotnes potenciāls; tomēr viņi saskaras ar daudzām grūtībām, piemēram, bezdarbu un ar to saistītām sociālām problēmām. Lai izkļūtu no pašreizējās krīzes un novērstu līdzīgas problēmas turpmāk, visām dalībvalstīm ir jāveic tūlītēji pasākumi ar mērķi veicināt jauniešu nodarbinātību, izglītību un apmācību, līdzdalību un sociālo iekļaušanu."

Eiropas Savienības Padome: Padomes secinājumi par to jauniešu pastiprinātu sociālo iekļaušanu, kas nav iesaistīti ne darba tirgū, ne izglītībā, ne apmācībā, Izglītības, jaunatnes lietu, kultūras un sporta padomes sanāksme 2013. gada 25.–26. novembrī Briselē

Fonda secinājumi sniedz noderīgu pamatinformāciju un politikas norādes visām lēmējinstitūcijām un ieinteresētajām pusēm, kas iesaistītas pašreizējās Eiropas debatēs par turpmāko sociālo politiku. Secinājumu saturs ir balstīs uz *Eurofound* pētījumu un atspoguļo tā autonomo un trīspusējo struktūru.

Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (*Eurofound*)

Wyattville Road
Loughlinstown
Dublin 18
Irlanda
Tālrunis: +353 1 204 31 00
E-pasts: information@eurofound.europa.eu
Tīmekļa vietne: www.eurofound.europa.eu

EF/14/04/LV